

Одлуком Наставно-научног вијећа Медицинског факултета у Фочи, Универзитета у Источном Сарајеву, број: **01-3-24** од 08.11.2018 године, именована је Комисија за оцјену научне заснованости и подобности теме и кандидата мр Сандре Јоковић за израду докторске дисертације под насловом "**Повезаност здравствене писмености са здравственим стањем корисника примарне здравствене заштите у Републици Српској**"(у даљем тексту: Комисија)¹у сљедећем саставу:

1. Проф. др Синиша Ристић, ужа научна област Физиологија, Медицински факултет у Фочи, предсједник Комисије,
2. Проф. др Биљана Мијовић, ванредни професор, ужа научна област Епидемиологија, Медицински факултет у Фочи, ментор и члан Комисије,
3. Доц. др Дивна Кекуш, доцент, ужа научна област Сестринство, Медицински факултет у Фочи, коментор и члан Комисије,
4. Доц.др Драгана Стојисављевић, доцент, ужа научна област Јавно здравље и здравље животне средине, Медицински факултет у Бања Луци, члан Комисије.

Комисија је прегледала пријаву теме докторске дисертације и о томе подноси Наставно-научном вијећу Медицинског факултета у Фочи, Универзитета у Источном Сарајеву следећи

ИЗВЈЕШТАЈ

О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ И ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О ФАКУЛТЕТУ²:
1. Назив и сједиште факултета
Медицински факултет Фоча
2. Податак о матичности факултета за научну област из којој припада дисертација
Научна област: Медицинске и здравствене науке Научно поље: Здравствене науке Ужа научна област: Сестринство
3. Податак да је факултет имао организоване магистарске студије из научне области којој припада дисертација
Мастер студије – II циклус студијски програм Здравствена њега
ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

¹Комисију чини наставници из научне области из које се брани докторат

²Факултет је матичан за наведену одговарајућу научну област и имао организован магистарски студиј из те области

³Правилник о поступку давања сагласности за приједлог теме докторске дисертације и на извјештај о урађеној докторској дисертацији, 2005. године(све радове наводити по Харвардском или АПА систему навођења литературе; обавезна достава фотокопија радова)

1. Кратка биографија кандидата

Сандра Јоковић, рођена 01.06.1983. у Пљевљима. Основну и средњу медицинску школу завршила 2002. године у Фочи. На Медицинском факултету у Фочи школске 2007/2008. уписала факултет Здравствена нега. У току студирања била студент-демонстратор из предмета: „Увод у медицину и здравствену негу“, „Геријатрија и нега старих“, и „Организација и менаџмент у здравству“. Дипломски рад одбранила 03.11.2011.год. на тему „Организација кућне неге и лијечења дома здравља Фоча“. Од 18.04.2012.год. изабрана у звање асистента на Медицинском факултету у Фочи, на студијском програму Здравствена нега. Мастер студије уписала школске 2013/14.год., а мастер рад под називом „Квалитет живота и задовољство послом медицинских сестра“ одбранила 11.06.2015.год. Изабрана у звање вишег асистента од 28. фебруара 2016.год. На истом факултету уписала је III циклус студија шк.2015/16. године из области Биомедицинске науке, смјер Јавно здравље. У досадашњем раду учествовала у изради више радова и пројеката од међународног и националног значаја, а самостално и у сарадњи са другим ауторима објавила је више научних и стручних радова на конгресима, симпозијумима и у часописима у земљи и иностранству.

Учесник 2 пројекта “Сестринство у заједници” и “међународни пројекат “CCNURCA”.

Служи се енглеским језиком.

Чланство у професионалним удружењима:

- Члан удружења медицинских сестара и техничара регије Фоча
- Члан удружења Ресурсни центар

2. Подобност кандидата да одговори на постављени предмет, циљ, задатке и хипотезе

Мр Сандра Јоковић је одбранила мастер рад 2015. године. Аутор је и коаутор већег броја научних и стручних радова, што указује на њену одређеност за бављење научно-истраживачким радом. Приступ докторској дисертацији је озбиљан, јасно је указан проблем истраживања, јасно су постављени циљеви и усаглашени су са хипотезама. Планирани метод рада је научно заснован. Кандидат је подобан за израду докторске дисертације и има јасну визију доприноса научно-истраживачком раду.

3. Најмање 2 научна рада - библиографске јединице³ кандидата из области на коју се односи тема докторске дисертације објављене у водећим националним часописима

1. **Joković S**, Pavlović J, Hadživuković N, Đević R, Vilotić S. Metode ispitivanja i pokazatelji kvaliteta života. Biomedicinska istraživanja 2017;8(1):90-94.
2. Kekuš D, Stanisavljević S, **Joković S**. Primerenost terapijske i informativne komunikacije nivou zdravstvene pismenosti korisnika zdravstvenih usluga. Sestrinska reč 2017; 21(75): 4-7.
3. Kucurski Lj, Hadživuković N, **Joković S**, Pavlović J. Zdravlje i problemi mladih u opštini Foča. Sestrinski žurnal 2015; 2(2):38-44.

ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ

Назив дисертације: „Повезаност здравствене писмености са здравственим стањем корисника примарне здравствене заштите у Републици Српској“

Научна област/ужа научна област (текст):УДК

Медицинске и здравствене науке/Јавно здравље;

4. Предмет и значај истраживања

Предмет докторске дисертације је процјена нивоа здравствене писмености у општој популацији и популацији са дијабетес мелитусом тип 2 код корисника примарне здравствене заштите у Републици Српској, као и израда валидараног NVS теста за процјену здравствене писмености за испитивану популацију.

Здравствена писменост се сврстава у здравствене ресурсе (факторе који доприносе повећању здравственог потенцијала), док здравствена неписменост се третира као здравствени ризик. У подручју здравствене комуникације такође се истиче значај здравствене писмености, популације и здравља. Наиме, степен здравствене писмености директно је повезан са успјешном комуникацијом између пацијената и здравствених радника, чиме се посљедично утиче на сарадљивост пацијената, исходе лијечења, као и укупне трошкове лијечења. Подаци из литературе поткрепљују ове тврдње, указујући да је писменост најјачи предиктор здравственог стања појединца, чак и испред образовања, прихода, запослености или припадности етничким групама. Како би могли обезбиједити што бољу здравствену заштиту, смањити здравствене неједнакости и побољшати здравствене исходе у нашој средини, неопходно је организовано приступити прије свега прилагођавању мјерних инструмената за испитивање здравствене писмености, а потом и усклађивање техника ефикасне комуникације, посебно у раду са вулнерабилним групама и групама под ризиком.

Сходно томе, овим истраживањем би се израдио стандардизовани инструмент NVS за

процјену здравствене писмености за употребу на нашим подручјима, и по први пут би се добили подаци о стању здравствене писмености становништва у Републици Српској. Утврђивањем корелације између здравствене писмености корисника примарне здравствене заштите у општој популацији и код дијабетичара, стекли би се докази за значај свакодневног рада на промоцији здравља и здравственом васпитању становништва.

5. Циљ и задаци у дисертацији

- Извршити културалну адаптацију и валидацију NVS инструмента за испитивање здравствене писмености корисника примарне здравствене заштите
- Процијенити здравствену писменост у општој популацији и популацији са дијабетес мелитусом тип 2 помоћу NVS и STOFHLA теста
- Испитати корелацију резултата испитивања здравствене писмености спроведене помоћу NVS и STOFHLA теста
- Испитати корелацију између здравствене писмености и вриједности HbA1c код пацијената са дијабетес мелитусом тип 2
- Испитати корелацију социодемографских карактеристика са здравственом писменошћу у општој популацији и популацији са дијабетес мелитусом тип 2
- Испитати корелацију здравственог стања са здравственом писменошћу у општој популацији и популацији са дијабетес мелитусом тип 2.

6. Хипотезе⁴ докторске дисертације

- Ниска здравствена писменост присутна је код једне трећине опште популације у Републици Српској, укључујући и кориснике примарне здравствене заштите са дијабетес мелитусом тип 2
- Постоји позитивна корелација између нововалидираног NVS теста и STOFHLA теста за испитивање здравствене писмености у испитиваној популацији
- Здравствена писменост је повезана са социодемографским карактеристикама и здравственим стањем испитаника

⁴Хипотезе су кратко изречене тврдње. Након изрицања хипотеза слиједе кратка образложења за доказивање. Хипотезе могу имати ограничења у простору и времену, доказују се кроз истраживања у реалном систему (моделу или прототипу) а потврђују се истраживачким методама и статистичком обрадом у дисертацији. Хипотезе могу бити главне и помоћне, односно нулте и алтернативне.

7. Актуелност и подобност теме докторске дисертације

У свакодневном раду здравствених радника ниво здравствене писмености корисника нужно постаје окосница терапијске и информативне комуникације. Како би могли обезбиједити што бољу здравствену заштиту, смањити здравствене неједнакости и побољшати здравствене исходе у нашој средини, неопходно је организовано приступити прије свега прилагођавању мјерних инструмената за испитивање здравствене писмености, а потом и усклађивање техника ефикасне комуникације, посебно у раду са вулнерабилним групама и групама под ризиком. Сходно томе, овим истраживањем би се израдио стандардизовани инструмент NVS за процјену здравствене писмености за употребу на нашим подручјима, и по први пут би се добили подаци о стању здравствене писмености становништва у Републици Српској. Утврђивањем корелације између здравствене писмености корисника примарне здравствене заштите у општој популацији и код дијабетичара, стекли би се докази за значај свакодневног рада на промоцији здравља и здравственом васпитању становништва.

Тема предложене докторске дисертације је веома значајна и актуелна, јер ће предвиђена истраживања бити усмјерена ка раном откривању особа са ниским нивоом здравствене писмености, како би се кроз едукативне програме нарочито на нивоу примарне здравствене заштите могао постићи виши ниво здравствене писмености, јер је већина обољелих дефицитарно у знању о самој болести.

8. Преглед стања у подручју истраживања (код нас и у свијету)

Прво репрезентативно истраживање здравствене писмености у Европи било је у Швајцарској 2003. године. Овим истраживањем дошло се до података да сваки трећи испитаник има неадекватан ниво здравствене писмености, као и да већина испитаника није у могућности да развије вјештине у корист сопственог здравља. Истраживачи здравствене писмености корисника услуга хитне службе у мултицентричној студији у Бостону (USA), закључили су да 35% испитаника има неадекватан ниво здравствене писмености, а слични подаци добијени су и студијом Brajsa и сарадника у Severnoj Karolini (USA). У истраживању коју су спровели Rowlands и сарадници утврђено је да постоји позитивна корелација између NVS теста и скраћене верзије TOFHLA (STOFHLA) теста. Miser и сарадници су испитујући здравствену писменост дијабетичара утврдили да постоји позитивна корелација између ова два теста, и да NVS има много пожељних карактеристика као нумерички скрининг алат. У Републици Српској до сада нису рађена истраживања у области здравствене писмености становништва. Када су у питању земље у окружењу, у Србији је у примарној здравственој заштити спроведено испитивање применом TOFHLA и STOFHLA теста, којим је испитана функционална здравствена писменост. Поред

истраживања нивоа здравствене писмености, истраживачи у Србији су спровели и валидацију ових тестова, и тиме показали да преведене верзије ових тестова нуде валидне мјере за истраживање функционалне здравствене писмености. Осим тога, ова истраживања су указала да није било разлика поузданости и валидности између кратких и других TOFHLA облика.

9. Значај истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Како би могли обезбиједити што бољу здравствену заштиту, смањити здравствене неједнакости и побољшати здравствене исходе у нашој средини, неопходно је организовано приступити прије свега прилагођавању мјерних инструмената за испитивање здравствене писмености, а потом и ускладити технике ефикасне комуникације, посебно у раду са вулнерабилним групама и групама под ризиком.

10. Веза са досадашњим истраживањима

Бројна истраживања спроведена у свијету показала су да је ниво здравствене писмености директно повезан са успјешном комуникацијом између пацијената и здравствених радника, чиме се посљедично утиче на сарадљивост пацијената, исходе лијечења, као и укупне трошкове лијечења. Ова истраживања су такође показала да од општих инструмената за процјену здравствене писмености у примарној здравственој заштити најоптималнији би био NVS којим се у јако кратком времену могу добити подаци о функционалној и критичкој здравственој писмености. Сходно томе, овим истраживањем би се израдио стандардизовани инструмент NVS за процјену здравствене писмености за употребу на нашим подручјима, и по први пут би се добили подаци о стању здравствене писмености у Републици Српској, како на узорку корисника примарне здравствене заштите, тако и на узорку дијабетичара.

11. Методе истраживања и инструменти (опрема)

У истраживању ће се користити инструменти субјективне процјене (упитници). Поред попуњавања упитника код пацијента са дијабетес мелитусом тип 2 узимаће се узорак крви како би се одредио ниво HbA1c.

12. Очекивани резултати докторске дисертације

На основу резултата докторске дисертације по први пут ће се добити подаци о стању здравствене писмености на нивоу опште популације као и код дијабетичара у Републици Српској. Резултати студије ће нам помоћи да се утврди број неписмених и слабописмених на нивоу опште популације као и код дијабетичара, како би се кроз едукативне програме нарочито на нивоу примарне здравствене заштите могао постићи виши ниво здравствене писмености за испитивану популацију.

13. Процјена потребног времена израде дисертације, мјесто истраживања

Истраживањем ће бити обухваћени корисници примарне здравствене заштите, као и пацијенти код којих је дијагностикован дијабетес мелитус тип 2. Планирано је да се истраживање спроведе у 7 домова здравља: Дом здравља Фоча, Невесиње, Требиње, Билећа, Рогатица, Соколац и Источно Сарајево. Узорак ће бити подијељен у стратуме. Први стратум чинили би домови здравља (њих 7). Други стратум чинио би случајни избор тимова породичне медицине, а у трећем стратуму бирали би се корисници услуга примарне здравствене заштите код изабраних љекара по принципу „случајног кретања“ до постизања довољног броја испитаника. Након тога слиједи обрада података уз статистичку анализу, као и израда писане верзије докторске дисертације, што ће све укупно трајати годину дана (12 мјесеци).

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ⁵

1. Име наставника предложеног за ментора, звање, институција у којој је стекао највише звање, ужа научна област

Биљана Мијовић, ванредни професор, Универзитет у Источном Сарајеву Медицински факултет Фоча. Ужа научна област Епидемиологија.

Најмање 5 научних радова – библиографских јединица које се односе на тему докторске дисертације (за ментора)⁶

1. **Mijović B**, Dubravac Tanasković M, Račić M, Bojanić J, Stanić S, Banković Lazarević D. Outcomes of intrahospital antimicrobial stewardship programs related to prevention of Clostridium difficile infection outbreaks. Med Glas 2018;15(2):122-131.
2. Račić M, Virijeвић A, Ivković N, Joksimović BN, Joksimović VR, **Mijović B**. Compassion fatigue and compassion satisfaction among family physicians in the Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina. Int J Occup Saf Ergon 2018;19:1-8.
3. Djukić B, Račić M, **Mijović B**, Ivković N. Health-related quality of life in outpatients with chronic heart failure associated with sideropenic anemia. Journal of Public Health 2018;26(6):1-8.
4. Račić M, Joksimović BN, Cicmil S, Kusmuk S, Ivković N, Hadživuković N, Kulić M, **Mijović B**, Mirić M, Joksimović VR, Dubravac M. The effects of interprofessional diabetes education on the knowledge of medical, dentistry and nursing students. Acta

⁵Састав комисије са знаком имена и презимена ментора и осталих чланова комисије, звања, назив научне и уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета/ установе у којој је члан комисије запослен. Чланови комисије који нису у радном односу на Универзитета у Источном Сарајеву и не држе наставу по било коме основу на универзитету, достављају фотокопију свога избора у звање, научну, односно ужу научну област.

⁶Ментор има објављене радове (најмање 5) из научне области из које се ради докторат. Достављају се фотокопије радова.

Med Acad 2017;46(2):145-154.

5. Svirčev Z, Drobac D, Tokodi N, **Mijović B**, Codd GA, Meriluoto J. Toxicology of microcystins with reference to cases of human intoxications and epidemiological investigations of exposures to cyanobacteria and cyanotoxins. Arch Toxicol 2017;91(2):621-650.

2. Имена осталих чланова комисије, звања, институције у којој су стекли највиша звања и ужа научна област

1. Синиша Ристић, редовни професор, Универзитет у Источном Сарајеву Медицински факултет Фоча. Ужа научна област Физиологија.
2. Дивна Кекуш, доцент, Универзитет у Источном Сарајеву Медицински факултет Фоча. Ужа научна област Сестринство.
3. Доц.др Драгана Стојисављевић, доцент, Медицински факултет у Бања Лука. Ужа научна област Јавно здравље и здравље животне средине.

3.Најмање 3 научна рада - библиографске јединице које се односе на тему докторске дисертације(за чланове комисије)

Синиша Ристић, редовни професор, Универзитет у Источном Сарајеву Медицински факултет Фоча. Ужа научна област Физиологија.

1. **Ristić S**, Lukić L, Maksimović Z, Marić S, Marić V, Kovačević M, Djukanović, L. High prevalence of risk factors for chronic kidney disease in Balkan endemic nephropathy foci. Renal failure 2012;34(4):467-471.
2. Račić Kusmuk, S Mašić, **Ristić S**, Ivković N, Djukanović L, Božović D. (2015). Quality of diabetes care in family medicine practices in eastern Bosnia and Herzegovina. primary care diabetes 2015;9(2):112-119.
3. Račić M, Kusmuk S, Mašić S, **Ristić S**, Ivković N, Djukanović L, Božović D. Quality of diabetes care in family medicine practices in eastern Bosnia and Herzegovina. primary care diabetes 2015;9(2):112-119.

Дивна Кекуш, доцент, Универзитет у Источном Сарајеву Медицински факултет Фоча. Ужа научна област Сестринство.

1. **Kekuš Divna**, Stanisavljević Sanja, Joković Sandra. Appropriateness of therapeutic and informative communication to the health literacy level of health service users. Sestrinska reč 2017;21(75):4-7.
2. **Divna Kekuš**. Savremeni trendovi u očuvanju i unapređenju zdravlja. SPORT - Nauka i

Praksa 2017;7(2):75-82.

3. **Kekus D**, Stanisavljevic S, Lazarevic A, Dragumilo A. Communication – the essential skill in contemporary nursing. Pielegniarstwo 2012;3(40):101-104.

Доц.др Драгана Стојисављевић, доцент, Медицински факултет у Бања Лука. Ужа научна област Јавно здравље и здравље животне средине.

1. J Janković, M Erić, **D Stojisavljević**, J Marinković, S Janković. Socio-economic differences in cardiovascular health: findings from a cross-sectional study in a middle-income country PLoS One 2015;10(10):e0141731.
2. J Janković, J Marinković, **D Stojisavljević**, M Erić, N Vasiljević, S Janković. Sex inequalities in cardiovascular health: a cross-sectional study. The European Journal of Public Health 2016;26 (1):152-158.
3. **D Stojisavljević**, J Janković, M Erić, J Marinković, S Janković. Cardiovascular Health Status and Metabolic Syndrome in Adults Living in a Transition European Country: Findings from a Population-Based Study. Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases 2018;27(3):568-574.

ПОДАЦИ О ПРИЈАВЉИВАЊУ-НЕПРИЈАВЉИВАЊУ ТЕЗЕ

1. Изјава⁷ да ли је пријављивана теза под истим називом на другој високошколској институцији

Мр Сандра Јоковић није пријављивала на другој високошколској установи докторску дисертацију под насловом: "Повезаност здравствене писмености са здравственим стањем корисника примарне здравствене заштите у Републици Српској" ни у једној другој високошколској институцији.

ЗАКЉУЧАК

Кандидат виши асистент мр Сандра Јоковић испуњава све услове да се може бавити научно-истраживачким радом, а предложена тема у потпуности посједује све елементе потребне за научно-истраживачки рад. Комисија предлаже Наставно–научном вијећу Медицинског факултета у Фочи, Универзитета у Источном Сарајеву да прихвати приједлог пројекта докторске дисертације под називом: „Повезаност здравствене писмености са здравственим стањем корисника примарне здравствене заштите у Републици Српској“ кандидата мр Сандре Јоковић.

Мјесто: _____

Датум: _____

Комисија:

⁷ Уз захтјев за пријаву и одобрење теме дужни кандидат доставља потписану изјаву

1. Проф. др Сениша Ристић, ужа научна област Физиологија, Медицински факултет у Фочи, председник Комисије,
2. Проф. др Биљана Мијовић, ванредни професор, ужа научна област Епидемиологија, Медицински факултет у Фочи, ментор и члан Комисије,
3. Доц. др Дивна Кекуш, доцент, ужа научна област Сестринство, Медицински факултет у Фочи, коментор и члан Комисије,
4. Доц.др Драгана Стојисављевић, доцент, ужа научна област Јавно здравље и здравље животне средине, Медицински факултет у Бања Луци, члан Комисије.

